

Naš dijalog o ugroženoj hrvatskoj obitelji, i kultura prednosti drugom

Petar Gotovac

Priopćenje za temu Dijalog u obitelji, Obiteljske ljetne škole, Obiteljskog centra Filozofsko-teološkog instituta Zagreb, Jordanovac 110, Zagreb, 23.-27. 08. '06

Obitelj je danas u Hrvatskoj kad stvaramo novi nacionalni identitet, kao jedna od trajnih-temeljnih vrednota hrvatskog nacionalnog identiteta ugrožena.

U ovom priopćenju, zbog kontinuiteta stvaranja (postojanja i postajanja) polazim od Hektorovićeve maxime «Memorare novissima» (1), tj. najhitnijeg, a najhitnije je danas u Hrvatskoj (složit ćemo se?) rješavanje problema ugroženosti obitelji.

Dakle, hrvatski narod danas nije u poziciji milosti (Ljubavi) nego u poziciji nužnosti spašavanja samoga sebe. Dijalog je, u tom smislu jedan od načina traženja ispravnog odgovora na postojeće stanje odnosa.

Nadalje, kako metodologija rada moje struke nalaže povezivanje značajnih pojava stvarnosti života to, u okviru struke nastojim utvrditi što je danas najvažnije u životu naroda (2), te u okviru maksime (Oni se zaustaviše!) i zadane teme skupa (Dijalog u obitelji) pronaći to najvažnije i ponuditi moguća učinkovita (ispravna) rješenja problema. U tom pogledu, kao najvažnije za naš život ovog trenutka može se prihvatiti sljedeće:

1. Hrvatski Sabor je 3. 08. ove godine (pred Dan pobjede i Dan domovinske zahvalnosti) prihvatio Strategiju razvoja Hrvatske 2006. – 2013. godine (3),

2. Hrvatska Crkva, s druge strane zadnjih godina uporno i dosljedno upozorava da nam je cjelokupna, napose duhovna i moralna zbilja života u Hrvatskoj ugrožena. Sva ova upozorenja mogu se zorno sažeti novinskim naslovom koji težište stavlja na fizičku ugroženost, a glasilo je:»Gradimo tvornice, a ne supermarkete« (4), i konačno

3. Hrvatski zavod za javno zdravstvo(HZJZ) srpnja 2006. objavio je novo Izvješća o porodima, i prekidima trudnoće za 2005. godinu iz kojih je očito da Hrvatska na ovom području života, nažalost uspješno slijedi trend zapadnoeuropskih zemalja (5). HZJZ je nešto ranije izdao Izvješće o prirodnom kretanju stanovništva(6).

PROBLEM - Ugroženost obitelji:

1. Prirodni prirast stanovništva - Bijela kuga, i

2. Prekidi trudnoća -Tihi rat

Središnja tema priopćenja je naš dijalog o ugroženoj obitelji danas u Hrvatskoj. Dodatna tema (kao pripomoć u traženju odgovora) je kultura prednosti drugom.

Pad prirodnog prirasta stanovništva, i učestalost abortusa (naši poznati problemi) dobro ukazuju na dubinu i širinu problema ugroženosti obitelji u Hrvatskoj, te su s toga ciljane teme našeg dijaloga o ugroženosti obitelji.

Cilj je (koliko je u ovom obliku priopćenja moguće) prikazati problem činjenicama (dakle, s aspekta struke), a svrha je ponuditi moguća učinkovita (ispravna) rješenja problema.

Tablica 1. Prirodno kretanje stanovništva u Hrvatskoj od 1990. do 2005. godine (6)

Godina	apsolutni broj (razlika rođeni-umrli)	
1990.	= + 3.212	2000.= - 6.500
1991.	- 3.003	1996. = + 3.175
1992.	- 4.830	1997. + 3.537
1993.	- 2.311	1998. - 5.243
1994.	- 898	1999. - 6.774
1995.	- 354	2004. - 9.449
		2005. - 9.298

Brojke iz tablice 1 zorno potvrđuju da je prirodno kretanje stanovništva u Hrvatskoj, od 1991. godine, osim dviju poslijeratnih godina negativno (više ljudi umire nego što se rodi), tj. da Hrvatskom hara Bijela kuga. Pozitivan prirodni prirast stanovništva imaju samo dvije županije (Zadarska i Splitsko-dalmatinska).

Tablica 2. Broj prekida trudnoća u zdravstvenim ustanovama RH, 1995. - 2005. godine

Godina	Broj prekida	
1995.	= 19.950	2000. = 13.870
1996.	19.663	2001. 12.814
1997.	16.400	2002. 12.002
1998.	15.292	2003. 10.999
1999.	14.700	2004. 10.288
		2005.= 10.255

Tijekom 2005. godine, u zdravstvenim ustanovama RH bilo je 10.255 prekida trudnoća, što u usporedbi s prethodnim godinama predstavlja pad učestalosti abortusa u RH tijekom promatranog vremena. Najveći broj abortusa obavljen je u Primorsko-goranskoj, Sisačko-moslavačkoj i Istarskoj županiji, a najmanji u Splitsko-dalmatinskoj, Dubrovačko-neretvanskoj i Brodsko-posavskoj županiji. Najveći broj žena koje traže prekid trudnoće u braku je, životne dobi 30-40 godina, a slijede ih žene bez djece i žene s dvoje djece. Zabrinjava porast učestalosti abortusa kod adolescentica, kao i nesmanjivanje broja ostalih vrsta abortusa. Inače, u strukturi abortusa najzastupljeniji su legalno inducirani prekidi trudnoće.

Podsjećam: «Prema Zakonu o zdravstvenim mjerama žena u RH ima pravo na slobodno odlučivanje o rađanju djece, te može legalno u medicinskoj ustanovi izvršiti prekid trudnoće bez dozvole komisije ako se radi o trudnoći koja traje do 10 tjedana » (5).

KOMENTAR (umjesto rasprave)

Navedene činjenice sam po sebi potvrđuju (poznatu) tezu da je danas u Hrvatskoj ugrožena obitelj (zajednica u kojoj se, u najvećem broju slučajeva rađa život, zajednica koja je jedna od temeljnih vrijednosti nacionalnog identiteta).

Prirodni prirast stanovništva u Hrvatskoj, naime već sredinom prošlog stoljeća stagnira, da bi krajem tog stoljeća, točnije 1991. godine postao negativan. Zadnjih petnaest godina, s iznimkom 1996., i 1997. godine, kada je pozitivan, on oscilira, ali ostaje negativan. Pozitivitet tih dviju godina nije rezultat pozitivnih društvenih nastojanja nego je odraz posljedica rata i doseljavanja prognanika iz susjedne države. Istodobno, zadnjih 15-estak godina broj pobačaja u RH je smanjen, ali on je i nadalje brojem gotovo identičan višku umrlih što u konačnici zbirno čini prirodni prirast stanovništva u Hrvatskoj negativnim.

Gornje činjenice (iz opisa problema) stručnjacima su, kao i ljudima dobre volje samoobjašnjive, pa ih s toga ne treba posebno obrazlagati.

MEĐUTIM, pred navedenim činjenicama (sukladno maksimi skupa) treba:

1. stati (zaustaviti se – Oni se zaustaviše! Lk, 24, 17),
2. razumjet ih i prihvatiti, te
3. odlučno i odgovorno, s ljubavlju prema životu poduzeti ispravne mjere.

Naglasak je na ispravnosti mjera. Mjere postaju ispravne kad ih se izbalansira s aspekta svih pet područja dijaloga (razmjene darova).

SNAGE POSTOJANJA I SNAGE POSTAJANJA:

Ukoliko smo se (u našem nastojanju da se razumijemo) složili oko pitanja ŠTO je problem valja nam tada (sukladno postavkama dijaloga) odgovoriti na pitanje TKO će (kako, kada i čime) ispravno riješiti problem?

Možda odgovor na ova pitanja nudi Strategija razvoja Hrvatske 2006.-2013.(3). Međutim, kad je u pitanju budućnost života naroda (napose iz stanja ugroženosti) svatko je pozvan, dužan i odgovoran dati svoj najbolji doprinos pozitivnom rješavanju problema . Svi smo, naime suodgovorni za rečeno stanje ugroženosti obitelji. Ispravno je, s toga poći od pitanja: ako «je obitelj na prekretnici, a ona mora iznova doći u središte društvenih i crkvenih zbivanja» (7) što , mi ovdje prisutni možemo učiniti u svojoj sredini za poboljšanje odnosa (dijaloga) u našoj zajednici, konkretno za porast vitalnosti ugroženog života našeg naroda?

Tko će to ostvariti? Možda hrvatski katolici za koje karizmatički svećenik naše Crkve kaže da su oni «puni poganskog mentaliteta» (8). Naravno, ne svi nego većina!

Ovaj stav potvrđuje i javno (opće) uvjerenje da su mnogi popustili (izdali svoje darove) i propustili pravodobno ispravno djelovati (**snage postojanja**), kao i činjenicu da bitku za zajedničko (opće dobro), tj. za bolje uvijek predvodi malo odabranih (**snage postajanja**). U konačnici, naravno snage postajanja i **pobjede**. To je ono što valja. To je biblijski «ostatak Izraela».

Pitanje je, međutim tko će, kako i kada (**u ovom trenutku**) u Hrvatskoj našim «slabim snagama» stvoriti okolnosti za **ravnatežu humanosti** (stabilan pozitivni prirodni prirast stanovništva). Neki predviđaju da će Bijela kuga i Tih rat protiv ovoga naroda , vrlo vjerojatno i dalje harati Hrvatskom, tj. da se ova negativna populacijska kretanja neće zaustaviti «Sve dok opća politika ne odluči intervenirati ozbiljnim novcem za ozbiljnu populacijsku politiku» (9). Ovaj značajni stav naglašava složenost problema, ali ne daje odgovor na postavljena pitanja – Tko će, kako i kada?

No, kako nevolja u pravilu čovjeka zateče nesprenim (napose poštena čovjeka) ostaje nam pouzdati se u vjeru, nadu i ljubav one biblijske manjine, napose naše manjine roditelja s više djece. Oni su iskusili brojna poniženja, ali i brojne radosti. Oni bi migli stvarati, i stvoriti sklad (rečenu ravnatežu humanosti) u Hrvatskoj.

Hrvatska je nakon 1000 godina slobodna. Čekajući slobodu ostala je prostorno u obliku ptice. Narod u stanju Tihog rata zahvatila je Bijela kuga. Među inim preprekama ostvarenju željenog cilja dogodili smo se u postmodernom dobu globaliziranog svijeta konzumerizma u kojem, globalno i lokalno snage postojanja nadvladavaju snage postajanja. Na razini prakse (zanemarujući Aristotela i Hegela, istovremeno preferirajući Drawin-a, Hobbes-a i

Machiavelli-j) navike stečene pod mučnim okolnostima prošlosti postale su nam druga priroda. Usvojili smo «šumu apstraktnog prava, doživjeli pad morala, obezvrijedili običajnost i zagubili korisnu tradiciju predaka» (10).

/Bez obzira što istina izmiče (poput pokretne mete), u našem traženju cjelovita odgovora na pitanje mora se početi od shvaćanja uzroka «Uzroke shvaćamo po posljedicama!» (11), uvažiti stvarnost i okolnosti «Okolnosti su jedino na što čovjek može, i to malo utjecati» (12), kako vanjske tako i unutrašnje, jer zapali smo u epidemiju ponižavajuće istosti ponašanja, te «Sve dok Hrvati ne shvate što su, u zadnje vrijeme napravili Hrvatima neće se moći razvijati» (13).

I nadalje, kako «Ništa nije pliće od znanja, i ništa veće od očekivanja, te ništa dublje od uvjerenja, i ništa manje od nade, a između iluzija i stvarnosti stoji trenutak» (14) valja nam se osloniti na raspoložive potencijale, svakog trenutka ispravno djelovati, vjerovati, i nadati se prisjećajući se da «Život nije pokus, da brak nije ugovor o najmu nego odgovorno zajedništvo koje društvo prihvaća kao središnji (ispravan) oblik spolnosti - stvarnosti prirode čovjeka (15). /

Da bi, dakle ispravno došli do boljeg života (ma koliko to bilo teško – prema Heraklitu i pravda nastaje tek iz nužde) morat ćemo u svakodnevnicu našeg praktičnog ponašanja uvesti brojne promjene i savladati dodatne značajne prepreke. Jer, budući da su život i svijet, uprkos nepravdi u njemu djelo Božje koje je On konstituirao u idealnom smislu na nama je (prema H'osle-ovom optimizmu) da kao konačna bića (da bi udovoljili zakonu moralnosti) žrtvujemo sebe (Da se zauzmemo!) čak i ne znajući hoćemo li ikada biti nagrađeni za to što ozbiljujemo svoje darove. Izbor imamo. Naravno, to je teži put (život i istina), jer prečac je (vlasništvo i ugoda) put u propast – rušenje hijerarhije vrijednosti.

Naše je, konkretnom u ovom trenutku, što se inače napose može očekivati od roditelja s više djece da u svojoj sredini ostvarimo (ozbiljimo) i Strategiju razvoja Hrvatske. Dakle, sasvim konkretno valja nam teme dijaloga u obitelji bez odgode (čekanja na drugog) ostvariti uozbiljavajući predmetnu Strategiju. Snage su nam značajno veće od upotrijebljenih, a razlog našeg zauzimanja je uzvišen. Izrečeni stav nije deklarativno nego je vitalno izjašnjavanje. Uostalom, ne smijemo dopustiti ponavljanje lošeg iskustva prošlosti – drugi su nam odgojenu i obrazovanu djecu slali u svijet.

TEME NAŠEG DIJALOGA:

Teme našeg dijaloga o ugroženosti obitelji, s toga općenito trebaju biti: duhovna obnova, obitelj, škola, socijalna sigurnost i zdravlje, te uže (ciljano): ljubav, pružanje prednosti drugom, sitne razlike postupanja, strategija razvoja zajednice, te učestalost razvoda, abortusa, i prirodno kretanje (pozitivni prirast) stanovništva.

PREVENTIVA:

Budući da naš narod već značajno strada, a mogućnosti ispravnog djelovanja su nam slabe valja se upitati da li smo propustili mogućnost preventivnog djelovanja? Ne, jer naravno nikad nije kasno «Sačiniti uredan način života, razviti skladno društvo i bogatu naciju, te postati siguran prisjećajući se opasnosti i kaosa, pazeći na opasnost i nered dok su još bez oblika i sprječavati ih prije nego se ponovo dogode. To je preventiva – najbolje od svega» (16). Međutim, bez obzira što nikad nije kasno uvijek je cijena kašnjenja veća od cijene pravog preventivnog djelovanja. Povoljne prilike su rijetkost, ne propuštaju se ili se dodatno plaćaju što opet naglašava važnost dijaloga.

ZAKLJUČNO (moguće preporuke):

Zaključno, oslanjam se na stav dr. Kopraka koji okvirno glasi da je «Istinski dijalog

duhovnost koja nas uči graditi uvijek novo zajedništvo za bolji svijet». I nadalje, «Dijalog u obitelji je ispravan način na koji se mogu rješavati mnogi problemi koji prate svaki ljudski život» (17). Naravno, dijalog je proces a odluka je trenutak. Da bi se donosile ispravne odluke potreban je ispravan dijalog među nama. Budući da mi danas u Hrvatskoj nismo u poziciji milosti, već smo u stanju hitnosti ova situacija nalaže nam druga (gore spomenuta) pravila ponašanja (teme za dijalog) primjerena tom stanju. To su, s toga suštinska pitanja za naš dijalog o ugroženosti obitelji u Hrvatskoj. Ispravan način postupanja, naravno zahtjeva i hrabrost (nepropuštanje prilika ostati pošten, i utemeljeno zahtijevati).

Konačno, dakle:

1. Budući da smo izborili slobodu, a da naša lijepa zemlja bogata resursima može hraniti pet puta više ljudi negativno prirodno kretanje stanovništva u Hrvatskoj danas je neodrživo.
2. Prioritet svih naših djelovanja, s toga nije samo visoki standard, nego pronatalitetna politika i radost postajanja.
3. Obitelj i škola, kao temeljne institucije života i nadalje su u Hrvatskoj ugrožene. Vratimo ugled učitelju, i revitalizirajmo obitelj!
4. Uvažavajmo sitne razlike u našem praktičnom ponašanju. Razvijmo kulturu davanja prednosti (i čuvanja leđa) drugom. Sasvim konkretno, ne čekajući na drugoga ostvarimo Strategiju razvoja Hrvatske 2006. – 2013., tj. sada, u ovoj hrvatskoj državi koja mora u razvoj prema bogatoj zajednici prijateljstva slobodnih, jednakih ljudi.

/U našim plemenitim nastojanjima nikad nismo sami. Uvijek je netko ispred, a povijest nudi primjere da su se mnogi, čak i za manje zauzimali mnogo više./

P.S.:

Priopćenje je samo pokušaj da se razumijemo.

Ovdje ne progovaram o duhovnoj obnovi Hrvatske (koja inače dijeli sudbinu ugroženosti sustava vrednota života) jednostavno zbog toga što sam kao medicinar impesioniran složnošću problema elementarne ugroženosti obitelji u Hrvatskoj, kao i našom evidentnom nesposobnošću pronalaženja ispravnih odgovora.

Literatura:

1. Hektorović P.: priopćenje u kamenu, XV stoljeće, Tvrdalj, Stari Grad, otok Hvar
2. Cvjetanović B.: usmeno priopćenje, 2001., Svjetska zdravstvena, Geneve,
3. Vlada RH, Sreategija razvoja RH 2006.- 2013., 4. 08. '06.
4. Božićna poslanica Kardinala Bozanića, Jutarnji list, 21. 12. 2005.
5. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Izvješće o kretanju poroda, srpnja 2006.
6. HZJZ, Izvješće o natalitetu i mortalitetu, travnja 2006.
7. Baloban S.: Hrvatska obitelj na prekretnici, Zagreb, 2001.
8. Linić Z.: Hrvatski katolici puni su poganskog mentaliteta, Jutarnji list, 12.08.'06.
9. Akrap A.: Komentar Izvješća HZJZ o kretanju poroda, Jutarnji list, 3. 08. '06.
10. Pažanin A.: Etika i politika, prilog praktičnoj filozofiji, HFD, Zagreb, 2001.
11. Gotovac V.: A. Fragmenti, 1/ 2, 2005., tema Opasnost
12. Schwartz C. A.: 8 odlika zdrave crkve, StePress, Zagreb, 1996.
13. Finckelchraut A.: iz rasprave u Institutu «V. Gotovac», 1997., tema Strah
14. Tajnik kanadskog P.E.N.-a: na skupu «Književnost uživo», Zagreb, 2005.
15. Ratzinger J.: Bog i svijet, Mozaik knjiga, Zagreb, 2003.
16. Sun Tzu: Umijeće ratovanja, Alt4 d.o.o., Zagreb, 1999.

17. Koprek I.: Dijalog – duhovnost našeg vremena, razgovor, GK, 27. 08.'06.